

виду організаційної культури, їх вплив на життєдіяльності організації може бути як позитивним, так і негативним.

Список використаних джерел:

1. Бабаєв В. М., Шаронова Н. В. Організаційна культура керівника: навчальний посібник. Харків : НТУ ХПІ, 2005. 260 с.
2. Грошев И. В., Емельянов П. В., Юрьев В. М. Организационная культура. М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2004. 288 с.
3. Стеклова О. Е. Организационная культура: учебное пособие. Ульяновск : УлГТУ, 2007. 127 с.
4. Столяренко Л. Д. Психология управления: учеб. пособие. Ростов-на-Дону: Феникс, 2005. 512 с.
5. Трошев. И. В. Организационная культура. М. : Юнити, 2004. 124 с.
6. Элвессон М. Организационная культура. Харьков : Гуманит. центр, 2005. 124 с.
7. Шейн З. Организационная культура и лидерство. СПб. : Питер, 2002. 342 с.

Пйонтковська М. В.
магістрантка групи мСП-11
факультет педагогіки і психології
ТНПУ імені В. Гнатюка

Науковий керівник:
Петришин Л. Й., д. п. н., професор

**МОДЕЛІ РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ НЕПОВНОЛІТНІХ
ЗАСУДЖЕНИХ У ПЕНІТЕНЦІАРНИХ УСТАНОВАХ**

Актуальність теми дослідження. Однією із важливих проблем українського суспільства є злочинність неповнолітніх. Необхідно переосмислити заходи попередження злочинності неповнолітніх засуджених, які перебувають в місцях позбавлення волі. Підлітки все частіше скоюють злочини заради користі, розваг, через економічні труднощі. Серед злочинів, скоєних неповнолітніми, велика частка тяжких корисливих і корисливо-насильницьких злочинів. Нерідко їм притаманні риси вандалізму та надмірної жорстокості. З метою вирішення цієї проблеми використовують різноманітні напрямки у боротьбі із

ТНПУ
MAGISTERIUM

протиправною поведінкою та взагалі із злочинністю неповнолітніх. Одним із таких напрямків є успішна ресоціалізація.

Існує багато трактувань поняття «ресоціалізація». Законодавство України визначає «ресоціалізацію як свідоме відновлення засудженого в соціальному статусі повноправного члена суспільства; повернення його до самостійного загальноприйнятого соціально-нормативного життя в суспільстві» [3, с.1].

Важливою складовою ресоціалізації неповнолітніх засуджених є формування соціальних навичок, зокрема реакцій неповнолітніх засуджених до різних неприємних ситуацій, які можуть відбуватися у їхньому житті. Це дає можливість визначити соціально-психологічну готовність підлітка до звільнення та для запобігання рецидиву. Своєчасне виявлення тенденції до неконструктивних реакцій неповнолітніх у неприємних ситуаціях є основою корекції їх поведінки в умовах пенітенціарних установ.

Метою статті є аналіз поняття «ресоціалізація» та характеристика моделей ресоціалізації неповнолітніх правопорушників.

Виклад основного матеріалу. Ресоціалізація засуджених є тривалим процесом, який має в своїй основі певний складний комплекс економічних, психолого-педагогічних, юридичних, медичних та організаційних заходів, які будуть спрямовані на формування у кожного засудженого готовності і здатності до включення після відбуття покарання у соціум. Це дасть змогу засудженому справлятися з необхідною кількістю ролей в звичайних умовах суспільства та буде служити певною базою для відновлення обсягу функцій нормального члена суспільства.

До складових ресоціалізаційного потенціалу неповнолітніх засуджених входять:

- високий рівень рефлексії;
- розвинена функція прогнозу та цілепокладання;
- соціально спрямовані ціннісні орієнтації;
- достатній рівень суб'єктності;
- досягаюча мотивація та асертивна поведінка у ситуації фрустрації [4, с. 83].

Проблеми виховної роботи з неповнолітніми, яким властива протиправна поведінка, широко досліджувалися у вітчизняній науці. Так, науковець В. Кривуша аналізує закономірності та принципи ресоціалізації неповнолітніх правопорушників в умовах установ виконання покарання та особливості організації індивідуальної виховної роботи з неповнолітніми правопорушниками [2]. В. Синьов та співавтори розглядають питання психолого-педагогічної корекції неповнолітніх, що перебувають у конфлікті зі законом, методів перевиховання та соціальної роботи з неповнолітніми в умовах позбавлення волі [9, с. 178]. Дослідники О. Беца, О. Іванова, В. Любченко розглядають питання соціальної адаптації осіб, звільнених з місць позбавлення волі, постпенітенціарного патронажу, теоретичні питання соціальної реабілітації та методи соціальної роботи з особами, які звільнилися з місць позбавлення волі [8, с. 24-25]. Вчені Н. Жукова, Е. Ігнатова, Е. Ломник розкривають модель діяльності соціально-реабілітаційного центру для неповнолітніх щодо ресоціалізації неповнолітніх, засуджених умовно [6, с. 25-34].

Аналіз наукових праць свідчить про недостатність вивчення специфіки виховної роботи з неповнолітніми, що засуджені за скоєння злочину, проте не перебувають у пенітенціарних закладах. Запропоновані дослідниками підходи і методи роботи повинні бути адаптовані до використання в роботі кримінально-виконавчої інспекції.

Чинне законодавство передбачає проведення суб'єктами соціально-педагогічної діяльності різних видів соціально-педагогічної роботи з неповнолітніми засудженими, що може забезпечити їх ресоціалізацію. Проте для успішної ресоціалізації необхідна системна взаємодія цих суб'єктів та застосування адекватних форм та методів роботи з неповнолітніми засудженими [5, с. 56].

На сьогоднішній час у світі існує декілька моделей ресоціалізації неповнолітніх правопорушників, які не були позбавлені волі.

Модель відновного правосуддя. Відновне правосуддя розглядається як спосіб розв'язання конфліктних ситуацій, пов'язаних із порушення закону і як модель соціальної

ТНПУ MAGISTERIUM

реабілітації всіх суб'єктів злочину: правопорушників, потерпілих та представників громади, у межах якої було скоєно злочин. У якості способу розв'язання конфлікту відновне правосуддя являє собою систему заходів, які передбачають взаємодію суб'єктів злочину, спрямовану на визначення всіх наслідків правопорушення та безпосереднє подолання (компенсацію) цих наслідків самими правопорушниками. Відновне правосуддя здійснюється через визнання правопорушником своєї відповідальності за скоєння, прийняття на себе обов'язків щодо виправлення наслідків злочину для всіх, хто від нього постраждав, усунення чинників та обставин, що призвели його до скоєння злочину, уникнення подібних дій у майбутньому, виконання взятих таким чином зобов'язань під контролем за допомогою самих потерпілих, свого соціального оточення та місцевої громади [7, с. 44].

Педагогічна модель. Педагогічний підхід передбачає здійснення фахівцями цілеспрямованого психолого-педагогічного впливу на мікросередовище життєдіяльності та на особистість неповнолітнього з метою усунення чинників, що негативно впливають на його соціалізацію та спричиняють відхилення у поведінці, а також з метою формування у неповнолітнього особистісних якостей, які б унеможливили подальшу асоціальну поведінку та забезпечували реінтеграцію неповнолітнього у соціальне життя. Основними засобами ресоціалізації неповнолітніх правопорушників відповідно до педагогічної моделі виступають індивідуальна, групова та масова виховна робота; застосування корекційного впливу на мікросередовище, включення неповнолітнього у позитивні соціальні відносини і соціально-корисну діяльність [7, с. 46].

Найпоширенішою у світовій практиці застосування альтернативних покарань моделлю ресоціалізації засуджених є модель пробації. Пробація (від лат. Probatio – випробування) – альтернативний позбавленню волі вид покарання, що передбачає не лише нагляд над засудженим та контроль за дотриманням ним умов звільнення, але й надання йому комплексної допомоги, спрямованої на подолання чинників, що призвели їх до скоєння злочину. Цю діяльність виконує служба пробації, головна мета якої полягає в захисті суспільства, попередженні повторних

злочинів та сприяттї реїнтеграції правопорушника у суспільство. Служба пробації – соціальна служба, що знаходиться у сфері захисту правопорядку. З особами, які перебувають під апробацією, проводиться різнопланова педагогічна та соціальна робота, що може включати індивідуальні виховні бесіди, консультації, тренінги комунікативних навичок, самоконтролю, тренінги з попередження та подолання згубних звичок [1, с. 21-23].

Проте у процесі діяльності з ресоціалізації неповнолітніх засуджених наведені вище моделі повинні використовуватись в комплексі за умов системної взаємодії суб'єктів ресоціалізації неповнолітніх.

Висновок. Загалом, ресоціалізація засудженого неповнолітнього є досить складним процесом, основою якого є певний комплекс заходів, спрямованих на повернення і формування у неповнолітнього необхідних умінь та навичок для життя у суспільстві з дотриманням правових норм. Запорукою успішної ресоціалізації умовно засудженого неповнолітнього є усвідомлення ним власної провини та щире каяття у скоєному.

На мою думку, суспільство та держава повинні суттєво сприяти вирішенню проблема злочинності неповнолітніх та їх ресоціалізація після відбуття служби речення. Необхідно розробити різноманітні соціальні програми, які враховуватимуть всі психологічні та моральні аспекти засудженого і ефективно здійснюватимуть корекцію поведінки та реабілітацію індивіда для того, щоб повернутися до суспільства і подальшого життя в ньому як повноцінний адекватний, освічений, товариський та свідомий член суспільства. Подальшого розвитку потребує технологія соціально-педагогічної роботи з неповнолітніми засудженими на кожному етапі процесу їх ресоціалізації.

Список використаних джерел:

1. Впровадження альтернативних видів кримінальних покарань в Україні: посіб. / за ред. О.В. Беци. К.: МП Леся, 2003. 116 с.
2. Кривуша В. І. Особливості ресоціалізації неповнолітніх злочинців. К.: МП Леся, 2000. 140 с.
3. Кримінально-виконавчий кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 3-4, ст. 21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>(дата звернення:

13.02.2020).

4. Максимова Н., Красілова Ю. Захист прав неповнолітніх засуджених: ресоціалізаційний потенціал. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2020. (1). С. 81-89. DOI: <https://doi.org/https://doi.org/10.34015/2523-4552.2020.1.08>.
5. Пукало Г. Ресоціалізація неповнолітніх засуджених, звільнених від відбування покарання з випробуванням як соціально-педагогічна проблема. *Social Work and Education*. Vol 2. № 1. С. 53-59.
6. Ресоциализация несовершеннолетних: проектный опыт. Научно-методическое пособие / под ред. Г. И. Симоновой. М.: Оргсервис 2000, 2005.140 с.
7. Синьов В. М., Кривуша В. І. Пенітенціарна педагогіка: в основних запитаннях та відповідях: навч. посіб. К. : Логос, 2000. 124 с.
8. Соціальна адаптація осіб, звільнених від покарання: проблеми та шляхи їх вирішення / за заг. ред. О.В. Беци. К.: Сфера, 2003. 114 с.
9. Соціальна робота з неповнолітніми, які перебувають у місцях позбавлення волі / за ред. В. М. Синьова. К.: Державний центр соціальних служб для молоді, Державний департамент України з питань виконання покарань, 2003. 222 с.

Тростянець Я. І.

магістрантка групи МСР-21

факультет педагогіки і психології

ТНПУ імені В. Гнатюка

Науковий керівник

Горішна Н. М., к. п. н., доцент

СІМЕЙНИЙ ПАТРОНАТ У СИСТЕМІ ЗАХИСТУ І ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ

Актуальність теми дослідження. Останнім часом в Україні спостерігається поширення таких явищ, як сирітство та соціальне сирітство, обумовлене смертю, ухиленням або відстороненням батьків від виконання своїх обов'язків щодо неповнолітньої дитини. Кількість дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування у нашій країні постійно збільшується, причому відбувається це на фоні зменшення загальної чисельності